

© Колектив авторів, 2026  
DOI 10.11603/1681-2727.2026.2.16509  
УДК 616.9:578](477)(092)Задорожна

## СЛАВНИЙ ЮВІЛЕЙ ЗАДОРОЖНОЇ ВІКТОРІЇ ІВАНІВНИ



*Висвітлено життєвий шлях, наукову, організаційну та педагогічну діяльність видатної української вченої-епідеміолога і вірусолога Вікторії Іванівни Задорожної – доктора медичних наук, професора, члена-кореспондента НАМН України, багаторічної керівниці ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського НАМН України». Представлено основні етапи її професійного становлення, вагомий внесок у розвиток епідеміології, вірусології, імунопрофілактики та біологічної безпеки в Україні. Особливу увагу приділено її ролі у реалізації стратегії ерадикації поліомієліту, удосконаленні схем вакцинації, дослідженні емерджентних і реемерджентних інфекцій, а також організації наукового супроводу боротьби з пандемією COVID-19. Висвітлено її участь у розробці державних нормативних документів у сфері громадського здоров'я та біобезпеки, науково-педагогічну діяльність, міжнародне співробітництво й основні наукові здобутки.*

**Ключові слова:** В. І. Задорожна, епідеміологія, вірусологія, поліомієліт, вакцинація, COVID-19, біологічна безпека, громадське здоров'я.

Вікторія Іванівна Задорожна – доктор медичних наук, професор, член-кореспондент НАМН України. Задорожна В. І. від 12.12.2013 до 29.03.2024 рр. очолювала ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб

ім. Л. В. Громашевського НАМН України», а від 30.03.2024 р. і по теперішній час виконує обов'язки директора цього Інституту.

Вікторія Іванівна народилася 16 травня 1956 р. у м. Гощі Гощанського району Рівненської обл. Батько її був хірургом-отоларингологом, мати – вчителькою англійської мови. У 1959 р. батьки переїхали до м. Дніпропетровськ, а в 1961 р. – до м. Александрії Кіровоградської обл. У 1963–1973 рр. вона навчалася в середній школі № 15 м. Олександрії. Протягом 1974–1980 рр. – у Київському медичному інституті імені О. О. Богомольця на санітарно-гігієнічному факультеті, де отримала спеціальність лікаря-гігієніста, епідеміолога. У 1980–1981 рр. працювала в Київському НДІ інфекційних хвороб МОЗ України лікарем-вірусологом, а після об'єднання з Київським НДІ епідеміології, мікробіології та паразитології – в Інституті епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського НАМН України, де і розпочала свою активну наукову діяльність.

Вікторія Іванівна пройшла шлях від молодшого до провідного наукового співробітника, завідувача лабораторій, зокрема лабораторії поліомієліту та інших ентеровірусних інфекцій, захистила кандидатську «Циркуляція поліовірусів серед різних контингентів населення» (1988 р.) та докторську «Епідеміологія ентеровірусних інфекцій в Україні» (1996 р.) дисертації. У 2002 р. їй присвоєно вчене звання професора, у 2017 р. вона обрана членом-кореспондентом НАМН України.

Сім років паралельно з роботою в Інституті Вікторія Іванівна викладала на кафедрі мікробіології, вірусології та імунології Національного медичного університету імені О. О. Богомольця. У різні роки була заступником директора з наукової роботи ДП «Центр імунобіологічних препаратів» МОЗ (2006–2011), заступником директора Департаменту медичних імунобіологічних препаратів та імунопрофілактики ДП «Державний експертний центр МОЗ України» (2011–2013).

За результатами її довгострокових досліджень було принципово змінено підходи до ревакцинації проти поліомієліту та зменшено антигенне навантаження з 9 до 6 щеплень. У подальшому було здійснено глибокі вірусологічні та імунологічні дослідження для визначення оптимальних схем імунізації та впроваджено інактивовану поліомієлітну вакцину. Це дозволило припинити

захворюваність на вакциноасоційований поліомієліт та знизити ризик формування вакцинних варіантів вірусів із реверсією нейровірулентності. Наукове обґрунтування стратегії та тактики ерадикації поліомієліту з подальшою безпосередньою участю в їх реалізації дозволило припинити циркуляцію «дикого» поліовірусу в Україні, а її територію у складі Європейського регіону ВООЗ сертифікувати як вільну від цієї хвороби та надалі підтримувати цей статус. Велику і незаперечну участь у цьому В. І. Задорожної офіційно визнано керівництвом Європейським бюро ВООЗ і відзначено іменним сертифікатом-подякою та почесним знаком.

За часів її директорства в Інституті створено Науковий центр грипу та гострих респіраторних інфекцій (2014–2023), Медичний Центр інфекційних уражень нервової системи (2014), Центр епідеміологічного нагляду (2024).

Від початку епідемії хвороби Ебола (2013) та інших емерджентних і реемерджентних інфекцій (MERS, Зіка, віспа мавп, метаневмовірусна інфекція, зоонозний грип та ін.) В. І. Задорожна займається питаннями оцінки змін властивостей вірусів та їх епідемічних ризиків для України, розробкою нормативної документації щодо запобігання їх завозу та поширенню в Україну, алгоритму дій в емерджентних ситуаціях. Значна частина цієї роботи пов'язана з порівняно новим напрямком Інституту – біологічною безпекою, до якого вона, крім наукових досліджень, безпосередньо залучена як заступник Голови Комісії з біобезпеки і біозахисту при РНБО України та як член урядових делегацій на засіданнях Конвенції про заборону розробки, виробництва та накопичення запасів бактеріологічної (біологічної) і токсинної зброї та про їх знищення та робочого органу ВООЗ із розробки Конвенції із запобігання пандеміям, забезпеченню готовності та прийняття заходів реагування.

Починаючи від появи SARS-CoV-2 та протягом пандемії COVID-19, під керівництвом Задорожної В. І. виконано 3 НДР, присвячені молекулярно-генетичним властивостям SARS-CoV-2, імунологічним, епідеміологічним, клінічним особливостям цієї інфекції, її впливу на інтенсивність епідемічного процесу інших інфекцій, ефективності вакцинації, формуванню лонг-ковіду. Протягом перших двох «ковідних» років вона брала безпосередню участь у щомісячних випусках ФОРСАЙТ COVID-19 Світового центру даних з геоінформатики та сталого розвитку, який видавався під керівництвом академіка НАН України Згуровського М. З., і в якому висвітлювався прогноз пандемії, заходи профілактики тощо. Крім того, на базі клініки Інституту було розгорнуто 2 відділення, зокрема й інтенсивної терапії, для допомоги хворим із найвищим ступенем тяжкості.

Від початку воєнних дій наукові дослідження Задорожної В. І. були спрямовані на зниження ризиків інфекцій як серед військовослужбовців, так і серед цивільного населення. Науково обґрунтовані пропозиції постійно надаються до МОЗ та РНБО України. За цей час до Стратегії розвитку вакцинопрофілактики та до проєкту нового Календаря щеплень за її рекомендаціями включено схему профілактики поліомієліту лише інактивованою вакциною, зменшена кількість щеплень, змінено підходи до вакцинопрофілактики гепатиту В, розроблено схему вакцинопрофілактики сказу серед військовослужбовців.

Під керівництвом Задорожної В. І. захищено 9 кандидатських і 4 докторські дисертації (науковий консультант). Вона є автором понад 650 наукових праць, у тому числі 7 монографій, 3 підручників (загалом 6 томів), 2 навчальних посібників, 6 патентів; має статті в таких визнаних вірусологічних журналах, як "Viruses", "AIDS research and human retroviruses", "Antiviral Research", "Vaccine", "Scientific Reports" та ін. Результати її наукової діяльності входять до значної кількості нормативних документів МОЗ, Кабінету Міністрів України, Законів України. Серед останніх – «Стратегія забезпечення біологічної безпеки та біологічного захисту за принципом "єдине здоров'я" на період до 2025 р. та затвердження плану заходів щодо її реалізації» (2019), «Стратегія розвитку імунопрофілактики та захисту населення від інфекційних хвороб, яким можна запобігти шляхом проведення імунопрофілактики, на період до 2030 р. та затвердження операційного плану її реалізації у 2023–2025 рр.» (2019), Закон України «Про систему громадського здоров'я» (2023), проєкт Закону України «Про біологічну безпеку і біологічний захист населення України» (2024) тощо.

Задорожна В. І. близько 10 років була головою Вченої ради зі спеціальностей «вірусологія», «епідеміологія», «інфекційні хвороби», членом спеціалізованих Вчених рад зі спеціальності «вірусологія» НМУ імені О. О. Богомольця та Інституту мікробіології та вірусології ім. Д. К. Заболотного НАН України, членом Президії НАМН України. Натепер вона є головою Вченої ради ДУ «Інститут епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського НАМН України», головою Сертифікаційного комітету з ерадикації поліомієліту МОЗ, головою ГО «Всеукраїнська асоціація мікробіологів, епідеміологів та паразитологів ім. Д. К. Заболотного», заступником голови Комісії по біобезпеці і біозахисту при РНБО України, головним редактором журналу «Превентивна медицина. Теорія і практика», членкинею редакційної колегії журналу «Інфекційні хвороби», експертом МОЗ із проблем епідеміології, мікробіології і вірусології, членом Бюро відділення теоретичної та

профілактичної медицини НАМН України. Вона представляє Україну на міжнародних зустрічах із питань біологічної безпеки та протидії пандеміям.

За активну участь у розвитку вітчизняної науки В. І. Задорожна багаторазово відзначалася грамотами та подяками НАМН, МОЗ України, Київської мерії тощо, нагороджена пам'ятною медаллю Агапіта Печерського «За внесок у боротьбу з інфекційними хворобами» (від ГО «Всеукраїнська асоціація інфекціоністів»), медаллю «Відзнака Ради національної безпеки і оборони України», Орденом «За розбудову України» Всеукраїнського об'єднання «Крайна». Також її наукові заслуги відзна-

чені Премією Кабінету Міністрів України та Преміями імені І. І. Мечникова та імені Д. К. Заболотного НАН України.

Численні колеги, учні та друзі бажають ювілярці міцного здоров'я, оптимізму, довгих років життя і подальших успіхів у творчій праці.

*Колектив Інституту епідеміології та інфекційних хвороб ім. Л. В. Громашевського НАМН України, редакційна колегія журналу «Інфекційні хвороби».*

## CELEBRATING THE JUBILEE OF VIKTORIIA IVANIVNA ZADOROZHNA

**SUMMARY.** The article highlights the life path, scientific, organizational, and educational activities of the prominent Ukrainian epidemiologist and virologist Viktoriia I. Zadorozhna, Doctor of Medical Sciences, Professor, Corresponding Member of the National Academy of Medical Sciences of Ukraine, and long-term head of the L. V. Hromashevskyi Institute of Epidemiology and Infectious Diseases of the NAMS of Ukraine. The paper presents the main stages of her professional development and her significant contribution to the advancement of epidemiology, virology, immunoprophylaxis, and biological safety in Ukraine. Particular attention is paid to her role in the implementation of poliomyelitis eradication strategies, improvement of vaccination schedules, studies of emerging and re-emerging infections, and organization of scientific

support during the COVID-19 pandemic. The article also outlines her participation in the development of national public health and biosafety regulations, her scientific and educational activities, international cooperation, and major scientific achievements.

**Keywords:** Viktoriia I. Zadorozhna; epidemiology; virology; poliomyelitis; vaccination; COVID-19; biological safety; public health.

**Конфлікт інтересів / Conflict of interest.** Автори заявляють про відсутність конфлікту інтересів. *The authors have no conflict of interest to declare.*

**Інформація про фінансування / Funding statement.** Робота не мала зовнішніх джерел фінансування. *No external funding was received for this article.*

**Заява щодо використання ШІ / AI usage statement.** У підготовці статті ШІ не використовувався. *No AI was used in the preparation of the article.*

Надійшла до редакції / *Received for editorial office on 16.05.2026.*

Прийнята після рецензування / *Accepted after review on 20.05.2026.*

Подана до друку / *Submitted for printing on 25.05.2026.*